

Nr 34

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till folkbokföringsförordning m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 24 februari 1967 dagtecknad proposition, nr 88, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) folkbokföringsförordning,

2) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

De sistnämnda förslagen innebär att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar att medge de avvikelser från uppbördsförordningen som behövs år 1967 med hänsyn till övergången till automatisk databehandling inom uppbördsväsendet, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att medge kommun rätt att från fastighetsägare inhämta de uppgifter om fastigheterna som behövs för den kommunala samhällsplaneringen.

Propositionen har hänvisats till bevillningsutskottet i vad avser ändring i taxeringsförordningen och bemyndigande att medge vissa avvikelser från uppbördsförordningen medan den i övrigt hänvisats till lagutskott och tilldelats tredje lagutskottet. Utskottet har sålunda behandlat propositionen såvitt avser *dels* förslaget till folkbokföringsförordning, *dels* bemyndigande för Kungl. Maj:t att medge kommun rätt att från fastighetsägare inhämta de uppgifter om fastigheterna som behövs för den kommunala samhällsplaneringen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 1946 års folkbokföringsförordning ersätts med en ny folkbokföringsförordning.

Den nya förordningen betingas bl. a. av statsmakternas principbeslut år 1963 om övergång till datamaskinsystem för registrerings-, beräknings- och redovisningsarbeten inom folkbokföring, taxering och uppbörd senast vid årsskiftet 1967/68. I den nya folkbokföringsförordningen medtas endast

sådana grundläggande bestämmelser av huvudsakligen materiell innebörd som kräver ställningstagande från riksdagens sida.

Förslaget innefattar en avsevärd förenkling av mantalsskrivningsförfarandet genom slopande av de särskilda mantalsuppgifterna. Även hyresvärds skyldighet att lämna huvudförteckning föreslås bli avskaffad. Mantalsskrivningen skall i princip bygga på den faktiska bosättningen den 1 november. S. k. kvarskrivning av person som saknar känt hemvist i inflyttningsförsamling föreslås avskaffad. I övrigt har bestämmelserna om rätt folkbokföringsort lämnats oförändrade i avvaktan på särskild utredning.

Den nuvarande mantalsskrivningen av fastigheter föreslås avskaffad. Omläggningen av mantalsskrivningssystemet har föranlett att systemet med roteombud ansetts böra slopas.

I fråga om allmänhetens skyldighet att göra anmälan till pastorsämbete föreslås i propositionen vissa förenklingar. Sålunda skall telefonanmälan i regel godtas. Skyldigheten att vid flyttning inom landet anmäla denna i utflyttningsförsamlingen slopas och flyttningsbetygen avskaffas. Utlänningar som lämnat landet skall lättare kunna avregistreras.

Besvärstiden i mantalsskrivningsmål och en del andra tidsfrister föreslås ändrade.

Den nya folkbokföringsförordningen avses börja tillämpas den 1 januari 1968. Mantalsskrivningen hösten 1967 föreslås dock följa de nya bestämmelserna.

Författningsförslaget

Det vid propositionen fogade förslaget till folkbokföringsförordning har följande lydelse.

Förslag

till

Folkbokföringsförordning

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Folkbokföring sker
dels fortlöpande hos pastorsämbetet i kyrkoböcker och andra register för varje församling av svenska kyrkan (kyrkobokföring),
dels årligen hos lokal skattemyndighet i mantalslängder församlingsvis för varje kommun (mantalsskrivning).

Konungen kan förordna, att kyrkobokföringen i Stockholm och Göteborg skall ske hos den lokala skattemyndigheten.

2 §.

Centrala folkbokförings- och upphördsnämnden handlägger centrala uppgifter inom och har tillsyn över folkbokföringsväsendet.

Domkapitel har inom stiftet tillsyn över pastorsämbetenas befattning med kyrkobokföringen.

3 §.

Med folkbokföringsmyndighet avses länsstyrelse och myndighet som nämnes i 1 eller 2 §.

4 §.

Bestämmelser om kyrkobokföring i icke territoriell församling av svenska kyrkan och i svensk församling i utlandet meddelas av Konungen.

5 §.

Har Konungen förordnat att församling skall vara indelad i kyrkobokföringsdistrikt, gäller förordningens bestämmelser om församling i stället sådant distrikt.

6 §.

Konungen förordnar i varje stift minst en kyrkobokföringsinspektör att biträda domkapitlet vid tillsyn över kyrkobokföringen.

När flera kyrkobokföringsinspektörer förordnas i ett stift, indelas stiftet i inspektionsområden, ett för varje inspektör.

7 §.

För varje person fastställs personnummer som identitetsbeteckning. Personnummer anger födelsetid samt innehåller vidare födelsenummer och kontrollsiffror.

Födelsetiden anges med sex siffror, två för året, två för månaden och två för dagen i nu nämnd ordning.

Födelsenumret består av tre siffror och är udda för man och jämnt för kvinna.

Kyrkobokföring

Definitioner m. m.

8 §.

I denna förordning förstås med en persons kyrkobokföringsort den församling i vilken han är kyrkobokförd, kyrkobokföringsfastighet den fastighet på vilken han är kyrkobokförd.

9 §.

Har beslut om kyrkobokföring på grund av inflyttning meddelats efter anmälan enligt 33 §, gäller kyrkobokföringen från och med den dag anmälan inkom. Har beslutet meddelats utan föregående anmälan, gäller kyrkobokföringen från och med beslutets dag.

Vid flyttning inom landet upphör den flytande att vara kyrkobokförd på

utflyttningsorten från och med den dag han är kyrkobokförd på inflyttningsorten. Vid flyttning till utlandet upphör kyrkobokföringen att gälla från och med utresedagen. Anmäles flyttning till utlandet efter utresedagen, upphör dock kyrkobokföringen att gälla från och med den dag anmälan inkom.

10 §.

Om kyrkoböcker, register över obefintliga (obefintligregister) och andra register för kyrkobokföringen bestämmer Konungen.

Rätt kyrkobokföringsort m. m.

11 §.

Var och en kyrkobokföres i den församling och på den fastighet där han är bosatt, om annat ej följer av bestämmelse i 19—24 och 27 §§.

12 §.

En person anses bosatt på den fastighet där han regelmässigt vistas eller, när byte av bostad skett, kan antagas komma att regelmässigt vistas under nattvilan eller motsvarande vila (dygnsvila). Den som enligt denna regel kan anses bosatt på flera fastigheter anses bosatt på den fastighet där han med hänsyn till sin tjänst eller verksamhet och övriga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist.

Undantag från första stycket anges i 13—17 §§.

13 §.

Den som på grund av sina arbetsförhållanden tillbringar dygnsvila på annan fastighet än den där hans familj är bosatt anses bosatt hos familjen, om han regelbundet besöker den när tillfälligt hinder ej möter.

14 §.

Dygnsvila som en person på grund av tillfälligt arbete eller uppdrag tillbringar på annan fastighet än den där han har sitt egentliga hemvist anses icke leda till ändring i hans bosättning.

15 §.

Kan elev vid allmän eller enskild läroanstalt anses ha sitt egentliga hemvist hos föräldrar, andra anhöriga eller, om han är gift, hos sin familj eller på annan plats, anses han bosatt där, även om han till följd av studierna tillbringar dygnsvila på annan fastighet.

16 §.

Den som på grund av yrke eller tjänst icke kan tillbringa sin dygnsvila regelmässigt på viss fastighet anses bosatt på den fastighet där han kan anses ha sitt egentliga hemvist. Därvid beaktas hans yrke eller tjänst, familjens eller annan nära anhörigs bosättning, förvaringen av hans bohag och annan omständighet.

17 §.

Den som tillhör den nomadiserande samebefolkningen och icke är bosatt på viss fastighet anses bosatt på sitt huvudviste i samebyn. Om sådant huvudviste gäller i tillämpliga delar vad som enligt denna förordning gäller om fastighet.

18 §.

Även om en person icke är bosatt på viss fastighet, anses han dock bosatt i viss församling, om det med tillämpning på församlingens område av bestämmelserna i 12—17 §§ om fastighet kan anses att han är bosatt inom området.

19 §.

På ansökan av den som äger eller innehar fast egendom men endast under någon del av året vistas på egendomen eller i övrigt inom den församling där egendomen är belägen kan Konungen förordna, att sökanden skall vara kyrkobokförd på viss fastighet i församlingen, om det är skäligt med hänsyn till egendomens betydenhet och övriga omständigheter.

20 §.

Den som är anställd på utländsk ort i svenska statens tjänst kyrkobokföres i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm med sin familj och svenska betjäning. Konungen kan dock medge den, som äger eller innehar fast egendom utom Stockholm, att med familj och betjäning kyrkobokföres på viss fastighet i den församling där egendomen är belägen.

21 §.

Ledamot av statsrådet som för att utöva statsrådsämbetet flyttar från församling, där han var bosatt vid utnämningen, får fortfarande vara kyrkobokförd där.

22 §.

Den som förordnats av Konungen till ledamot i kommitté eller kommission eller fått uppdrag att biträda i statsdepartement som sakkunnig eller fått särskilt uppdrag av riksdagen och för att fullgöra uppdraget flyttar från den församling, där han var bosatt när han fick uppdraget, får fortfarande vara kyrkobokförd i denna församling, om han där innehar anställning, äger eller brukar fastighet eller idkar rörelse.

23 §.

Den som för vård eller tillsyn vistas på ålderdomshem i annan församling än den, där han rätteligen var eller bort vara kyrkobokförd när han flyttade till ålderdomshemmet, får kyrkobokföras i sistnämnda församling. Han kyrkobokföres då på den fastighet, där han förut var bokförd, eller under rubrik på församlingen skrivna eller, om särskilda skäl föreligger, på annan fastighet.

Den som för vård eller tillsyn vistas på ålderdomshem och är kyrkobokförd i den församling där hemmet ligger får kyrkobokföras på annan fastighet i församlingen, om särskilda skäl föreligger.

24 §.

Intagning på sjukvårdsinrättning ändrar icke den intagnes kyrkobokföring. Förhållanden som inträffar efter intagningen beaktas vid kyrkobokföringen, som om han ej varit intagen på sjukvårdsinrättningen.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om den som intages eller intagits i förbättrings-, uppfostrings-, fångvårds- eller arbetsanstalt.

Den som frigivits eller utskrivits villkorligt från fångvårds- eller arbetsanstalt eller som efter att ha dömts till ungdomsfängelse eller internering överförts till vård utom anstalt anses vid kyrkobokföring vara intagen i anstalten även under prövotiden eller vården utom anstalt.

25 §.

Levande fött barn kyrkobokföres i sin födelsehemort, om det är fött inom landet eller fött utom landet av kvinna som är kyrkobokförd här eller är bosatt här och upptagen i obefintligregister.

Födelsehemort är den församling där modern vid barnets födelse var kyrkobokförd eller upptagen i obefintligregister. Kan moderns kyrkobokföring icke utredas, är den församling, där barnet föddes, födelsehemort. För hittebarn är den församling, där barnet anträffas, födelsehemort.

Sedan barnet kyrkobokförts i födelsehemorten, tillämpas övriga bestämmelser om kyrkobokföringsort.

26 §.

Den som tillhör främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning kyrkobokföres endast om han är svensk medborgare. Detta gäller även sådan persons familjemedlem eller tjänare.

27 §.

Den som icke är bosatt på någon fastighet i den församling där han skall kyrkobokföras bokföres under rubrik *på församlingen skrivna*, om annat ej följer av 19, 20, 23 eller 24 §. Den som saknar känt hemvist eller, i fråga om nomadiserande same, känt huvudviste bokföres under rubrik *utan känt hemvist*.

Pastorsämbete får dock pröva om person som saknar bestämt hemvist i församlingen i stället för att bokföras enligt första stycket kan behålla sin tidigare kyrkobokföring. Beslutas vid mantalsskrivning att han icke skall uppföras på viss fastighet i mantalslängden, bokföres han enligt första stycket.

28 §.

Från kyrkobokföringen avregistreras den som avlidit eller kyrkobokförts i annan församling eller enligt 26 § ej längre skall kyrkobokföras. Vidare avregistreras den som vid prövning av anmälan enligt 34 § anses ha flyttat till utlandet.

Som utflyttad avregistreras, även om anmälan enligt 34 § icke gjorts, utlänning som kan antagas ej längre vara bosatt i Sverige och svensk medborgare som enligt säkra upplysningar vid två mantalsskrivningar i följd är stadigvarande bosatt i utlandet.

Till obefintligregistret överföres den som vid två mantalsskrivningar i följd befunnits sakna känt hemvist. Den som är inskriven på svenskt sjömanshus får dock ej överföras till obefintligregistret.

Andra och tredje styckena gäller icke sådan svensk missionär eller präst, som är anställd i utlandet, och ej heller make eller barn under 15 år som åtföljer honom.

Anmälningar m. m.

29 §.

Anmälan enligt denna förordning får göras muntligen, om annat icke anges särskilt. Folkbokföringsmyndigheten kan dock begära att muntlig anmälan, som lämnas i telefon, för att gälla skall bekräftas skriftligen eller, om särskilda skäl föreligger, vid personlig inställelse.

30 §.

Barns födelse anmäles till pastorsämbetet i födelsehemorten, om det är fött inom riket eller fött utom riket av kvinna som är kyrkobokförd här eller är bosatt här och upptagen i obefintligregister.

Födes barnet på sjukhus eller enskilt sjukhem gör inrättningen anmälan. Biträder barnmorska vid födelsen i annat fall, gör hon födelseanmälan. Anmälan skall ske ofördröjligen och vara skriftlig.

I andra fall skall barnets vårdnadshavare göra anmälan enligt första stycket inom en månad från födelsen. Sker det icke kan pastorsämbetet förelägga vårdnadshavaren att inom viss tid fullgöra sin skyldighet.

Med barn avses nyfödd, som efter födelsen andats eller visat annat livstecken, samt dödfödd som avlidit efter utgången av tjuugoåttonde havandeskapsveckan.

31 §.

Dödsfall anmäles skyndsamt till pastorsämbete. Anmälan göres av efterlevande make eller annan anhörig, som sammanbott med den döde eller av annan anledning finns på platsen. Om sådan anmälningsskyldig ej finnes, bör husfolk, husvärd eller annan som är närmast till det anmäla dödsfallet.

Den som anmäler dödsfall skall, om dödsbevis ej lämnas enligt 32 §, vid anmälan uppge sannolik dödsorsak och namn på läkare som under sista året före dödsfallet rådfrågats av eller för den döde.

32 §.

Intyg om dödsorsak (dödsbevis) lämnas vid dödsfall till pastorsämbete av polismyndighet, om särskild undersökning för att utröna dödsorsaken gjorts genom myndighetens försorg, och av sjukvårdsinrättning om den avlidne vårdades på inrättningen vid dödsfallet.

Den som anmäler dödsfall till pastorsämbete skall avlämna dödsbevis om läkare i annat fall vårdade den avlidne under hans sista sjukdom, biträdde vid förlossning, där moder eller barn dog, eller besiktigade den dödes kropp efter dödsfallet.

Medicinalstyrelsen kan förordna att dödsbevis skall lämnas till pastorsämbete vid andra dödsfall än som avses i första och andra styckena såvitt avser kommun eller ort där tjänsteläkare är stationerad. Sådant dödsbevis avlämnas av den som anmäler dödsfallet.

33 §.

Flyttning som bör föranleda ändring i kyrkobokföringen anmäles av den flyttande inom två veckor till pastorsämbetet i den efter flyttningen rätta kyrkobokföringsorten. Det sagda gäller även den som flyttat in från utlandet.

Sker icke anmälan enligt första stycket eller är anmälan ofullständig och saknar pastorsämbetet erforderliga uppgifter för kyrkobokföringen, kan pastorsämbetet förelägga den flyttande att lämna dessa uppgifter.

34 §.

Den som har för avsikt att bosätta sig stadigvarande i utlandet skall anmäla detta till pastorsämbetet i kyrkobokföringsorten. Anmälan göres före utresan och skall innehålla uppgift om utresedagen. Om utresan inställes eller uppskjutes skall detta anmälas till pastorsämbetet senast den tidigare uppgivna utresedagen.

35 §.

Fastighetsägare eller innehavare av bostadslägenhet, som upplåter bostad åt annan, skall anmäla detta till pastorsämbetet i den församling där fastigheten är belägen. Anmälan göres inom två veckor efter inflyttningen.

Fastighetsägare eller innehavare av bostadslägenhet är skyldig att på förfrågan av folkbokföringsmyndighet uppge om viss person bor i fastigheten respektive lägenheten.

Pastorsämbetes beslut m. m.

36 §.

Pastorsämbete beslutar efter anmälan eller när annat skäl föreligger om viss persons kyrkobokföring i församlingen. Pastorsämbetet skickar under rättelse till honom, om åtgärd vidtages utan att anmälan skett eller om anmälan ej följts vid kyrkobokföringen.

37 §.

Är pastorsämbeten av olika mening i fråga om kyrkobokföring, inhämtas kyrkobokföringsinspektörens råd i ärendet. Kvarstår oenigheten, hänskjuter den myndighet som först handlagt ärendet detta till den länsstyrelse eller det domkapitel som prövar besvär över myndighetens beslut i samma ämne. Vid sådan underställning skall den ifrågasatta kyrkobokföringsåtgärden anstå till dess länsstyrelsens eller domkapitlets beslut föreligger. Länsstyrelsen eller domkapitlet kan förordna att åtgärden skall anstå till dess lagakraftägande beslut i ärendet föreligger.

Mantalskrivning

38 §.

I denna förordning förstås med mantalsåret det kalenderår för vilket mantalskrivning sker, förrättningsåret kalenderåret närmast före mantalsåret, mantalsdagen den 1 november förrättningsåret, mantalskrivningsort för varje person den kommun och församling i vilken han mantalskrives.

39 §.

Var och en mantalskrives på den fastighet och i den församling, där han rätteligen skall vara kyrkobokförd mantalsdagen, samt i den kommun där fastigheten och församlingen är belägen. Den som skall vara kyrkobokförd i icke territoriell församling mantalskrives på kyrkobokföringsfastigheten och i den kommun och församling där fastigheten är belägen.

Den som mantalsdagen skall vara kyrkobokförd under rubrik *på församlingen skrivna* eller *utan känt hemvist* mantalskrives under samma rubrik.

Vid ändring i den kommunala indelningen sker mantalskrivning efter den nya indelningen första gången för det kalenderår indelningen träder i kraft.

40 §.

Till ledning för mantalsskrivning upprättar länsstyrelsen stomme till mantalslängd för varje territoriell församling. I stommen upptages de personer som kan antagas bli mantalsskrivna i församlingen. Närmare föreskrifter härom meddelas av Konungen.

Ett exemplar av stommen överlämnas före den 15 januari mantalsåret till kommunen för att under tiden till och med den 5 februari samma år genom kommunens styrelses försorg hållas tillgängligt för den som önskar taga del av det.

41 §.

Ansökan om mantalsskrivning med avvikelse från vad som upptagits i stomme till mantalslängd får göras av enskild person i fråga om hans mantalsskrivning och av kommun i fråga som rör kommunen.

Ansökan göres senast den 5 februari mantalsåret hos den lokala skattemyndighet som skall vidtaga den yrkade åtgärden. Ansökan bör vara skriftlig men får göras muntligen vid inställelse hos den lokala skattemyndigheten.

42 §.

Lokal skattemyndighet prövar efter ansökan enligt 41 § eller när anledning i övrigt föreligger huruvida viss person skall upptagas eller utelämnas i mantalslängd. Myndigheten inför i stommen ändring, strykning eller tillägg som föranledes av prövningen.

43 §.

Den lokala skattemyndigheten underskriver stommen till mantalslängd den 1 mars mantalsåret. Längden anses därmed upprättad och justerad.

Har ansökan enligt 41 § gjorts beträffande viss persons mantalsskrivning skickar den lokala skattemyndigheten senast den 15 mars mantalsåret underrättelse om vad som beslutats vid mantalsskrivningen till den som beslutet gäller och till kommunen. Sådan underrättelse skickas också när den lokala skattemyndigheten utan ansökan beslutat i fråga om mantalsskrivning med avvikelse från vad som upptagits i stommen till mantalslängd.

44 §.

Är lokala skattemyndigheter av olika mening om persons rätta mantalskrivningsort, skall frågan därom underställas länsstyrelsen i det län där den ifrågasatta nya mantalskrivningsorten är belägen. Personen mantalskrives i den församling, där han var upptagen i stomme till mantalslängd, och kvarstår där till dess länsstyrelsens beslut eller, om länsstyrelsen förordnar, lagakraftgående beslut i ärendet föreligger.

Besvär m. m.

45 §.

Mot beslut i kyrkobokföringsärende som underställes länsstyrelse eller domkapitel eller avser föreläggande enligt 30, 33 eller 57 § får talan icke föras.

Talan mot beslut i annat kyrkobokföringsärende föres genom besvär

a) hos länsstyrelsen om beslutet meddelats av pastorsämbete och avser fråga om kyrkobokföringsort, kyrkobokföringsfastighet, kyrkobokföring under viss rubrik eller registrering i obefintligregister,

b) hos domkapitlet om beslutet meddelats av pastorsämbete och avser annan fråga,

c) hos länsstyrelsen om beslutet meddelats av den lokala skattemyndigheten i Stockholm eller Göteborg.

Talan i fråga om kyrkobokföringsort, kyrkobokföringsfastighet, kyrkobokföring under viss rubrik eller registrering i obefintligregister får föras av den vars kyrkobokföring beröres av beslutet och av kommunen. Besvären skall inges till länsstyrelsen. Har besvären ingivits till annan länsstyrelse än den som skall pröva besvären, utgör detta ej hinder mot att de prövas.

I annan fråga än som avses i tredje stycket får talan föras av den som beröres av beslutet. Talan i sådan fråga får föras utan inskränkning i tiden. Besvären skall inges till besvärsmyndigheten.

46 §.

Mot lokal skattemyndighets beslut i ärende om mantalsskrivning som underställes länsstyrelse får talan icke föras.

Talan mot beslut av lokal skattemyndighet i annat mantalsskrivningsärende föres genom besvär hos länsstyrelsen. Talan får föras av den vars mantalsskrivning beröres av beslutet och av kommunen.

Besvären skall ha inkommit till länsstyrelsen senast den 15 april mantalsåret. Har besvären ingivits till annan länsstyrelse än den som skall pröva besvären, utgör detta ej hinder mot att de prövas.

47 §.

Innan underställt ärende avgöres, skall person och kommun som får föra talan i ärendet beredas tillfälle att yttra sig.

Innan länsstyrelse eller domkapitel avgör besvärärende inhämtas yttrande från beslutsmyndigheten och beredes den som, förutom klaganden, får föra talan i ärendet tillfälle att avge yttrande.

Vid avgörande av kyrkobokföringsärende kan länsstyrelsen förordna om sådan kyrkobokföringsåtgärd som ej yrkats i ärendet. I mantalsskrivningsärende gäller motsvarande i fråga om såväl kyrkobokförings- som mantalsskrivningsåtgärd.

48 §.

Finner länsstyrelse vid prövning av fråga om rätt kyrkobokförings- eller mantalsskrivningsort att församling i annat län kan komma i fråga, skall yttrande inhämtas från länsstyrelsen i det andra länet. Denna länsstyrelse kan i sitt yttrande förbehålla sig rätt till fortsatt prövning av ärendet.

Är länsstyrelserna ense och har förbehåll enligt första stycket icke gjorts, avgöres hela ärendet av den länsstyrelse som begärt yttrandet. I annat fall skall denna länsstyrelse med eget slutligt yttrande i saken överlämna ärendet till den andra länsstyrelsen för fortsatt prövning.

Är den länsstyrelse som sist handlägger ärende icke ense med länsstyrelse som förut slutligt yttrat sig i saken, skall länsstyrelsen med eget slutligt yttrande underställa ärendet kammarrätten. I annat fall avgör den förra länsstyrelsen ärendet i dess helhet.

49 §.

Mot länsstyrelses beslut i ärende som underställes kammarrätten får talan icke föras.

Talan mot annat beslut av länsstyrelse föres genom besvär

a) hos kammarrätten i fråga om mantalsskrivning, kyrkobokföringsort, kyrkobokföringsfastighet, kyrkobokföring under viss rubrik eller registrering i obefintligregister eller om föreläggande eller utdömande av vite,

b) hos Konungen i annan fråga.

Talan mot domkapitels beslut föres genom besvär hos Konungen.

Besvär enligt andra eller tredje stycket skall inges till den myndighet som meddelat beslutet. Har besvären ingivits till besvärmyndigheten, utgör detta ej hinder mot att besvären prövas, om de inkommit före besvärstidens utgång.

Beslut som avses i andra eller tredje stycket skall verkställas omedelbart, om beslutsmyndigheten ej förordnat annat.

50 §.

Länsstyrelses beslut, varigenom mål underställes kammarrättens prövning, och länsstyrelses eller domkapitels beslut, varigenom ärendet avgjorts, skall delges person och kommun som beröres av beslutet.

I underställningsbeslut skall anges att yttrande, som part vill inge till kammarrätten, skall ha inkommit till domstolen inom tre veckor efter det parten fick del av underställningsbeslutet.

Länsstyrelses beslut, mot vilket talan får föras, och domkapitels beslut skall innehålla besvärshänvisning.

51 §.

När talan förts mot länsstyrelses eller domkapitels beslut, skall beslutsmyndigheten inhämta yttrande från folkbokföringsmyndighet, som tidigare yttrat sig i ärendet, och bereda den som, förutom klaganden, får föra talan tillfälle att yttra sig. Därefter skall beslutsmyndigheten skyndsamt sända handlingarna i ärendet med eget yttrande till Konungen eller, om kammarrätten skall pröva besvären, till denna domstol.

52 §.

Vad som enligt 47 § tredje stycket gäller för länsstyrelse äger motsvarande tillämpning på kammarrätten vid dess prövning av mål om kyrkobokföring eller mantalsskrivning.

Mot kammarrättens avgörande i mål enligt denna förordning får talan icke föras.

53 §.

I ärende om rätt mantalsskrivningsort kan frågan om rätt kyrkobokföringsort på mantalsdagen prövas även om beslutet om kyrkobokföring vunnit laga kraft.

Har någon genom beslut som vunnit laga kraft mantalsskrivits på mer än en ort, kan frågan om hans rätta mantalsskrivningsort prövas, om prövningen är av betydelse i annat ärende.

54 §.

Bestämmelserna om ersättning av allmänna medel till vittne vid allmän domstol gäller även för ersättning åt den som av länsstyrelse eller kammar-

rätten kallats till vittnesförhör i mål enligt denna förordning. Ersättningen stannar dock alltid på staten.

55 §.

Konungen förordnar om förfarandet vid delgivning av länsstyrelses, domkapitels eller kammarrättens beslut eller utslag enligt denna förordning.

Särskilda bestämmelser

56 §.

Den som underlåter att göra anmälan enligt 33—35 §§ dömes, om förseelsen ej är ringa, till böter, högst femhundra kronor.

57 §.

Om föreläggande enligt 30 eller 33 § icke efterkommes, kan pastorsämbetet anlita biträde av länsstyrelsen. Denna kan bestämma lämpligt vite för fortsatt försummelse och utdöma försuttet vite.

Vid underlåtenhet att enligt 23 § namnlagen den 11 oktober 1963 (nr 521) anmäla förnamn för nyfött barn som ej blivit döpt inom svenska kyrkan äger 30 § tredje stycket och första stycket av denna paragraf motsvarande tillämpning.

58 §.

Pastoratet skall tillhandahålla pastorsämbetet erforderlig biträdespersonal, kontorslokaler, inventarier, materiel, tjänstetelefon och det som i övrigt fordras för kyrkobokföringen.

59 §.

Konungen kan föreskriva att föreståndare för inrättning som avses i 23 och 24 §§ är skyldig att lämna uppgifter som fordras för kyrkobokföring enligt nämnda paragrafer.

60 §.

Det år då allmän folkräkning sker förrättas mantalsskrivning enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

61 §.

Under förutsättning av ömsesidighet kan Konungen överenskomma med främmande stat om folkbokföring av enskilda personer i Sverige och i den andra staten.

Konungen kan utfärda sådana föreskrifter utöver eller i stället för denna förordning som fordras för tillämpningen av överenskommelse enligt första stycket.

62 §.

Om synnerliga skäl föreligger, kan Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, efter ansökan förordna att viss person skall kyrkobokföras eller mantalsskrivas med avvikelse från denna förordning.

63 §.

Närmare föreskrifter för tillämpning av denna förordning meddelas av Konungen eller av myndighet som Konungen bestämmer.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1967. I samband med ikraftträdandet iakttages följande.

1. Förordningen tillämpas i fråga om mantalsskrivning första gången vid mantalsskrivning för år 1968 samt i övrigt från och med den 1 januari 1968.

2. Genom förordningen upphäves folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469) med verkan, såvitt avser mantalsskrivning, från och med den 1 oktober 1967 samt i övrigt från och med den 1 januari 1968 om annat icke följer av punkt 7.

3. Genom förordningen upphäves från och med den 1 januari 1968 vidare förordningen den 11 februari 1887 (nr 10) angående anmälningar om födda barn och förordningen den 3 december 1915 (nr 476) angående kyrkoböckers förande i den mån förordningarna icke upphävts genom 1 § förordningen den 28 juni 1946 (nr 470) om ikraftträdande av folkbokföringsförordningen, samt

förordningen den 29 maj 1964 (nr 355) om överflyttande på centrala folkbokförings- och uppboresnämnden av uppgifter, som tillkomma statistiska centralbyrån i egenskap av riksbyrå för folkbokföringen och centrala uppboresnämnden, m. m.

4. Uppdrag att vara roteombud eller ersättare för roteombud upphör vid utgången av september 1967.

5. Stadgande, som finns i lag eller annan författning, om mantalslängdens fastighetsliggare avser från och med mantalsskrivningen för år 1968 fastighetslängd.

6. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till bestämmelse som ersatts genom bestämmelse i denna förordning, skall den nya bestämmelsen tillämpas.

7. Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om talan mot beslut som meddelats före den 1 januari 1968.

8. Ytterligare föreskrifter som fordras för denna förordnings ikraftträdande meddelas av Konungen.

Motionsyrkanden

Utskottet har i samband med propositionen behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

A. de likalydande motionerna I: 809 av herr *Pettersson, Arne*, och herr *Hansson, Torsten* och II: 1011 av herr *Hugosson m. fl.*, vari hemställes,

»att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 88 måtte besluta

1. att mantalsblanketternas avskaffande för städer och landskommuner med mer än 30 000 invånare uppskjutes till dess frågan om flyttningsanmälan samordnats med flyttningsanmälan till postverket och försäkringskassan

2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning beträffande samordning av flyttningsanmälan till postverket, försäkringskassan och folkbokföringsmyndigheten

3. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att CFU

tillsammans med berörda myndigheter och företrädare för kommunerna får till uppgift att utreda frågan om hushållsidentifiering i den mantals-skrivna befolkningen.»;

B. de likalydande motionerna I: 810 av herrar *Schött* och *Enarsson* och II: 1012 av herrar *Nordstrandh* och *Nordgren*, i vilka motioner hemställs, »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 88 med förslag till folkbokföringsförordning m. m. måtte besluta

att avslå förslaget om slopande av de särskilda mantalsuppgifterna

att komplettera de föreslagna bestämmelserna med åläggande för fastighetsägare eller innehavare av bostadslägenhet, som upplåter bostad åt annan, om skyldighet att till pastorsämbetet anmäla jämväl utflyttning

att nuvarande system med roteombud såsom medhjälpare åt pastorsämbeten och lokal skattemyndighet skall bibehållas».

De huvudsakliga skälen för motionsyrkandena redovisas nedan. I övrigt hänvisar utskottet till motionerna I: 810 och II: 1011.

Inledning

I propositionen anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, under rubriken Inledning följande.

Folkbokföringen sker genom en fortlöpande registrering av befolkningen (kyrkobokföring) och genom årliga förrättningar (mantalsskrivning). Huvudbestämmelserna härom finns i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469) (FBF). I fråga om Stockholm och Göteborg gäller särskilda bestämmelser genom kungörelserna den 19 december 1947 (nr 944) angående folkbokföringen i Stockholm och den 30 juni 1948 (nr 621) angående folkbokföringen i Göteborg. Detaljbestämmelser om folkbokföringen är meddelade i kyrkobokföringskungörelsen den 30 december 1946 (nr 801) (KBK) och mantalsskrivningskungörelsen den 25 augusti 1947 (nr 654) (MSK).

När 1946 års folkbokföringsreform beslutades (prop. 1946: 255, SÄ²U 1, rskr 447) framstod det klart att det nya systemet borde bli föremål för översyn sedan det varit i tillämpning under några år. Denna uppdrogs åt 1949 års folkbokföringssakkunniga, som bl. a. skulle undersöka, vilka förbättringar av systemet som kunde vidtas, och eftersträva att åstadkomma förenklingar av förfarande och organisation. De sakkunnigas verksamhet upphörde vid utgången av juni 1951. Reformarbetet fortsatte genom särskild sakkunnig i finansdepartementet och genom dåvarande statens organisationsnämnd. Förslag har sedermera framlagts av bl. a. organisationsnämnden i oktober 1957 och i juni 1958, av uppborädsorganisationskommittén i olika betänkanden och promemorior samt av centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden (CFU) i betänkanden den 20 augusti

1965 om uppbördsverkens förstattligande och den 27 oktober 1965 om lokal skattemyndighets arbetsuppgifter och organisation.

På grundval av Kungl. Maj:ts förslag i prop. 1963:32 angående riktlinjer för organisationen av folkbokförings- och uppbördsväsendet, m. m., har 1963 års riksdag (SU 41, rskr 101) fattat principbeslut om övergång till automatisk databehandling (ADB) för registrerings-, beräknings- och redovisningsarbeten inom folkbokföring, taxering och uppbörd. ADB-systemet avses bli genomfört vid årsskiftet 1967/68. Vid varje länsstyrelse har påbörjats uppbyggnaden av ett datakontor. Flertalet län skall erhålla såväl datamaskiner som maskiner för hålkortsstansning m. m. Tre län får ADB-behandlingen utförd vid något angränsande läns maskinanläggning.

När CFU den 1 juli 1964 trädde i verksamhet och uppbördsorganisationskommittén samtidigt upphörde, övertog nämnden bl. a. återstående utrednings- och författningsarbete rörande folkbokföringen. Som ett led i detta arbete har CFU den 24 januari 1966 avgett betänkandet »Ny folkbokföringsförordning m. m.» (SOU 1966:16).

I sitt betänkande framhåller CFU att revisionen av folkbokföringsbestämmelserna i första hand varit författningsteknisk. I den nya folkbokföringsförordningen har medtagits endast sådana grundläggande bestämmelser av huvudsakligen materiell art som kräver ställningstagande från riksdagens sida. Ett flertal av de utmönstrade bestämmelserna avses få motsvarighet i föreskrifter som meddelas av Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bemyndigande av CFU. Vid omarbetningen har hänsyn tagits till ADB-systemet men detta påverkar författningstexten i ringa grad, beroende på att de tekniska föreskrifterna huvudsakligen bör ges av Kungl. Maj:t eller CFU. Vidare har CFU utgått från att den fortlöpande redovisningen av befolkningen tills vidare alltså skall handhas av pastorsämbetena genom kyrkobokföringen.

Betänkandet innehåller även vissa reformförslag av saklig natur som syftar till en förenkling av folkbokföringsförfarandet. Främst kan nämnas minskad anmälningsskyldighet och slopande av allmänhetens mantalsuppgifter. Gällande bestämmelser om rätt folkbokföringsort har sakligt sett oförändrade överförts till den nya förordningen under erinran om att samhällsutvecklingen gör det nödvändigt att grundligt overse dessa bestämmelser i det fortsatta utredningsarbetet inom CFU. De av CFU framlagda författningsförslag som nu är aktuella torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende såsom *bilaga*.

Över betänkandet har, efter remiss, *yttranden* avgetts av rikspolisstyrelsen, överbefälhavaren, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, medicinalstyrelsen, poststyrelsen, statskontoret, kammarrätten, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket, riksskattenämnden, riksarkivet, lantmäteristyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens utlänningskommission, exekutionsväsendets

organisationsnämnd, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i tolv län, nämligen Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs och Norrbottens län, domkapitlen i samtliga stift utom Visby efter hörande av vederbörande kyrkobokföringsinspektörer, katolska biskopsämbetet, 1958 års utredning kyrka—stat, fastighetsregisterutredningen, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Sveriges industriförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Föreningen Sveriges kronokamrerare, Sveriges härads-skrivarförening, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Svenska pastoratens riksförbund och Svenska prästförbundet.

Riksarkivet har bifogat yttranden från samtliga landsarkiv samt från stadsarkiven i Stockholm och Göteborg.

Lantmäteristyrelsen har till sitt yttrande fogat yttranden från överlantmätarna i Östergötlands, Malmöhus, Jämtlands och Västerbottens län.

Överståthållarämbetet har överlämnat yttranden från stadskollegiet och uppborrdirektören i Stockholm. Till stadskollegiets yttrande har fogats yttranden från statistiska kontoret och fastighetskontoret i Stockholm. Länsstyrelsen i Stockholms län har närslutit yttranden från de lokala skattemyndigheterna i länet samt från Solna stad och Österhaninge kommun. Länsstyrelsen i Malmöhus län har bifogat yttranden från tre lokala skattemyndigheter i länet. Länsstyrelsen i Hallands län har överlämnat yttranden från två lokala skattemyndigheter och en kyrkobokföringsinspektör. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har till sitt yttrande fogat yttranden från stadskollegiet och uppborrdsverket i Göteborg samt från en häradsskrivare. Till stadskollegiets yttrande har varit fogat yttrande från statistiska kontoret i Göteborg. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har överlämnat yttranden från två häradsskrivare och länsstyrelsen i Norrbottens län yttranden från samtliga häradsskrivare i länet.

Sju domkapitel har bifogat yttranden från vederbörande kyrkobokföringsinspektörer.

I remissyttrandena har CFU:s förslag i stort sett tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Såsom jag framhållit i förenämnda prop. 1963:32 bör frågan om en eventuell överflyttning från pastorsämbetena till andra myndigheter av bestyret med folkbokföringen prövas av CFU i samråd med 1958 års utredning kyrka—stat. Denna utredning har ännu inte tagit ställning i frågan utan ämnar ta upp den i ett kommande betänkande i ämnet. Återhållsamhet med mera ingripande reformer i fråga om kyrkobokföringssystemet bör därför iakttas i avvaktan på att statsmakterna kan ta ställning till frågan

om förhållandet mellan kyrka och stat och som följd därav ståndpunkt kan tas i valet mellan kyrkobokföring och löpande civil folkbokföring hos borgerlig myndighet.

CFU:s betänkande tar inte upp bosättningsbegreppet till diskussion. Bestämmelserna om rätt folkbokföringsort är visserligen i behov av översyn men av tidsnöd har det inte varit möjligt för CFU att ännu behandla denna fråga. Så kommer att ske så snart omständigheterna medger.

Även om det kan bli aktuellt med en omarbetning eller möjligen en helt ny folkbokföringsförordning sedan slutlig ställning tagits beträffande folkbokföringens framtida administrering och bestämmelserna om rätt folkbokföringsort, bör man ändå enligt min mening redan nu i samband med ADB-systemets införande förenkla folkbokföringen och tillskapa en modern författning i ämnet.

Med hänsyn till vad nyss sagts är den föreslagna folkbokföringsförordningen i stort sett att se som en teknisk omarbetning av nuvarande bestämmelser. I den mån några avvikelser från nuvarande principer för folkbokföringen fordras för övergången till ADB-systemet regleras de i administrativ ordning.

CFU:s förslag innebär dock på en punkt en principiell omläggning av mera allmän betydelse. Det föreslås nämligen att mantalsskrivningen fortsättningsvis inte skall ske på grundval av de hittills brukliga mantalssuppgifterna från allmänheten. I stället skall mantalsskrivningen grundas på vad som redan finns tillgängligt inom kyrkobokföringen eller på annat sätt. Mantalsskrivningen föreslås alltså komma att ske utan direkt medverkan av allmänheten. En förutsättning för att denna förenklade form av mantalsskrivning kan genomföras är dock, enligt CFU, att lämnandet av uppgifter till kyrkobokföringen effektiviseras. Den av CFU föreslagna folkbokföringsförordningen innehåller därför delvis nya bestämmelser om anmälningar av olika slag till kyrkobokföringsmyndigheterna.

I det följande kommer jag att uppehålla mig främst vid frågan om slopandet av de särskilda uppgifterna till mantalsskrivningen och vad därmed sammanhänger i fråga om uppgifter till ledning för kyrkobokföringen. I övrigt kommer jag att särskilt beröra huvudsakligen blott de delar av folkbokföringsförfarandet där en ny folkbokföringsförordning kan sägas antingen innebära materiell ändring av vad som f. n. gäller eller där sådan ändring ifrågasatts av CFU eller vid remissbehandlingen av CFU:s betänkande.

I övrigt får jag beträffande förslaget hänvisa till CFU:s betänkande i frågan. Detta betänkande innehåller bl. a. utförliga redogörelser för gällande bestämmelser på området.

Gällande ordning

Mantalsskrivning

Utskottet hänvisar till propositionen s. 22—23.

Anmälningsskyldighet m. m.

Utskottet hänvisar till propositionen s. 23—26.

CFU:s förslag

Mantalsskrivning

Utskottet hänvisar till s. 26—29.

Anmälningsskyldighet m. m.

Utskottet hänvisar till propositionen s. 29—34.

Remissyttrandena

Mantalsskrivning

Utskottet hänvisar till s. 35—38.

Anmälningsskyldighet m. m.

Utskottet hänvisar till propositionen s. 38—48.

Departementschefen

I den allmänna motiveringen anför departementschefen följande.

Folkbokföringen består av två led, kyrkobokföringen som är en löpande registrering och mantalsskrivningen som är en årlig förrättning. Kyrkobokföringen sköts av församlingens pastor. Som jag tidigare framhållit bör inte frågan om att överflytta kyrkobokföringen på civil myndighet tas upp i detta sammanhang. En utgångspunkt vid utformningen av den nya folkbokföringsförordningen är därför att pastorsämbetena tills vidare behålls som lokala folkbokföringsmyndigheter och har hand om kyrkobokföringen som en löpande folkbokföring. Folkbokföringsmyndigheter i övrigt skall vara de lokala skattemyndigheterna, länsstyrelserna, domkapitlen och CFU.

Kyrkobokföringen utgör underlag för mantalsskrivningen. Kyrkobokföringen är alltså den primära folkbokföringen. Mantalsskrivningen har ingen självständig betydelse utan endast en kontrollfunktion, nämligen beträffande flyttningsanmälan. För att möjliggöra denna kontroll är allmänheten skyldig att avge särskild skriftlig *m a n t a l s u p p g i f t*. Dessa uppgifter har haft sitt berättigande i det hittillsvarande systemet med dess mindre effektiva anmälningsförfarande, främst som kontroll av kyrkobokföringen. Huvudsyftet med mantalsskrivningen bör dock vara att konstatera var en person bort vara kyrkobokförd en viss dag, mantalsdagen, för att sedan till bosättningen denna dag kunna knyta rättsverkningar av olika slag.

CFU:s förslag innebär att mantalsuppgifterna slopas. Ytterst grundar sig detta förslag på att de av CFU föreslagna förbättringarna av systemet med flyttningsanmälan i stort gör mantalsuppgifterna obehövliga.

En stor majoritet bland remissinstanserna har uttryckligen tillstyrkt att mantalsuppgifterna slopas. Ett icke ringa antal remissinstanser har dock på olika grunder avstyrkt en sådan åtgärd.

För avskaffandet av mantalsuppgifterna har anförts tungt vägande skäl. Jag vill i första hand erinra om att ca 3 milj. personer årligen måste anskaffa, fylla i och lämna in mantalsblanketter som upptar mer än 6 milj. personer. Av sistnämnda antal är det endast ca 1/2 milj. som flyttar. Av dessa flyttande är det endast ett relativt litet antal som underlåtit att anmäla flyttning till kyrkobokföringen. Att på grund av denna minoritet försumliga ålägga närmare 3 milj. lojala medborgare en uppgiftsplikt som för deras del är helt onödig kan enligt min mening inte anses rimligt. Den som bor kvar i sin bostad bör inte besvärmas med att årligen skriva till myndigheterna och omtala att han alltjämt bor kvar. Inte heller bör den som ordentligt lämnat skriftlig flyttningsanmälan åläggas att senare dubblera denna anmälan genom en mantalsuppgift.

Mantalsuppgifterna utgör även ett psykologiskt hinder för flyttningsanmälan i rätt tid. Det torde vara allmänt känt att åtskilliga personer helt underlåter flyttningsanmälan i visshet om att deras ändrade bosättning ändå kommer till synes genom mantalsuppgiften som de måste lämna senare under året.

Ett annat väsentligt skäl för att slopa mantalsuppgifterna är enligt min mening den arbetsbörda som dessa uppgifter orsakar myndigheterna. Jag avser här tryckning och distribution av 3 milj. blanketter, insamling och sortering av dessa samt jämförelse av uppgifterna med nära 8 milj. personakter. Kostnaderna för dessa arbetsmoment är avsevärda. Arbetet och kostnaderna står inte i rimlig proportion till det resultat som vinnas. Enligt min mening bör det krävas mycket starka skäl om man trots dessa omständigheter ändå vill ha kvar mantalsuppgifterna.

Flertalet av de remissinstanser som vill behålla mantalsuppgifterna synes utgå från att flyttningsregistreringen inte blir tillräckligt effektiv.

Onekligen blir det i det nya systemet viktigare än hittills att flyttningsanmälan görs i rätt tid. Det bör därför göras kraftiga ansträngningar att förbättra allmänhetens insats härvidlag. Vidare bör aviseringen myndigheterna emellan ägnas ökad uppmärksamhet. Redan nu förekommer visst samarbete med posten från folkbokföringsmyndigheterna för att utnyttja de anmälningar om ändrad adress som inkommer till postverket. Till frågan om aviseringsplikt för postverket och andra myndigheter får jag återkomma i ett senare sammanhang. Beträffande allmänhetens medverkan kommer jag i det följande att förorda möjlighet till telefonanmälan samt upplysningsverksamhet och obligatorisk bostadsanmälan. Med dessa åtgärder är jag övertygad om att anmälningsfrekvensen kommer att öka och att myndigheterna får erforderlig kännedom om flyttningar. Därmed torde något behov av särskilda mantalsuppgifter inte kvarstå. Det bör tilläggas att man knappast genom att behålla skyldigheten att lämna mantalsuppgift kan komma till rätta med personer som avsiktligt vill hålla sig undan. I detta hänseende utgör en ovillkorlig bostadsanmälan från fastighetsägarnas sida en bättre kontroll.

Som en allvarlig invändning mot slopandet av mantalsuppgifterna har från ett par håll betecknats det förhållandet, att en sämre folkbokföring leder till att röstlängderna blir mer inaktuella. Med anledning härav vill jag framhålla att den flyttande med hänsyn till sin rösträtt alltid har ett starkt intresse av att anmäla flyttning — något som tydligt bör framhållas i upplysningsbroschyrer och liknande.

Ett annat personligt intresse som är knutet till flyttningsanmälan är den kommunala utdebiteringen. Detta intresse är dock inte entydigt. Visserligen förekommer fall då en flyttande underlåter att anmäla inflyttning därför att inflyttningskommunen har en högre kommunal utdebitering. Den typ av befolkningsomflyttning vi haft under senare år torde emellertid innebära att flyttningar i stor utsträckning sker från landsbygdskommuner med hög utdebitering till större städer med lägre utdebitering. I dessa fall föreligger alltså ett klart intresse för den flyttande att snarast anmäla flyttningen.

Från häradsskrivarhåll har gjorts gällande att debiteringen av preliminär skatt skulle försvåras genom att lokal skattemyndighet inte får reda på när övergång skall ske från A- till B-skatt eller vice versa. Det gäller här ett mycket litet antal personer. Den olägenhet som påpekats här och vars betydelse inte skall överdrivas får ses mot bakgrunden av de vinster i andra hänseenden som uppkommer för mantalsskrivningsförrättarna genom att de slipper hanteringen av mantalsuppgifterna.

Vidare har mot CFU:s förslag invänts att det medför ökat arbete för kommunerna genom intensifierad intressebevakning från deras sida. En sådan ökning av intressebevakningen anser jag emellertid önskvärd även om man skulle behålla mantalsuppgifterna. Att detta i sin tur kan leda till en ök-

ning av antalet mantalsskrivningsprocesser är följdriktigt och kan knappast betecknas som en nackdel som motiverar behållandet av mantalsuppgifterna. Från processuell synpunkt har visserligen gjorts gällande att mantalsuppgiften innefattar ett yrkande om mantalsskrivning. Ett slopande av ett sådant »yrkande», som inte f. n. besvaras av myndigheterna, leder dock inte till någon rättsförlust. Liksom hittills skall allmänheten kunna ta del av stommarna till mantalslängd, när de framläggs för granskning. Tillfälle bereds härigenom för yrkanden i fråga om mantalsskrivningen.

Statistiska synpunkter har också anförts mot sloandet av mantalsuppgifterna. Det har därvid gjorts gällande att mantalsuppgifterna utgör ett viktigt underlag för den kommunala förvaltningen och planeringen. Det bör dock enligt min mening inte komma i fråga att av den anledningen behålla mantalsuppgifterna, när det är alldeles klart att de inte längre behövs för sitt egentliga ändamål, nämligen en riktig folkbokföring. De statistiska synpunkterna får dock inte förbises men de bör tillgodoses på annat sätt än genom årliga mantalsuppgifter. Jag finner det rimligt att kommunerna får möjlighet att av fastighetsägarna inhämta de uppgifter som behövs för den kommunala planeringen och som de hittills erhållit ur mantalsuppgifterna. Riksdagens bemyndigande torde därför i detta sammanhang böra utverkas för Kungl. Maj:t att medge kommun att från fastighetsägare inhämta de uppgifter om fastigheterna som behövs för sådan planering.

En annan invändning av statistisk natur är att man förlorar en årlig uppgift om yrke. Med anledning härav vill jag framhålla att sådana årliga uppgifter med bättre tillförlitlighet redan nu inhämtas ur självdeklarationerna som utgör grund för fördelningen efter yrkestillhörighet i den nuvarande statistiken över inkomsttaxeringen. Av deklaramaterialet framgår även arbetsgivare och arbetsplatser på ett bättre sätt än vad som nu kommer till uttryck i mantalsblanketterna.

Med en viss periodicitet skall dock en motsvarighet till mantalsuppgiften återkomma. Jag förutsätter nämligen att folk- och bostadsräkning, som f. n. i regel hålls vart femte år, med hänsyn till den snabba samhällsutvecklingen skall ske i ungefär samma utsträckning som hittills. Det utförliga material som då inkommer bör givetvis användas för att kontrollera folkbokföringens riktighet. Även detta minskar behovet av mantalsuppgifter under de år som ligger mellan folkräkningsåren.

Vid avvägningen av skälen för och emot avskaffandet av mantalsuppgifterna finner jag — i likhet med CFU och flertalet remissinstanser — att övervägande skäl talar för att mantalsuppgifterna slopas. Jag föreslår därför att bestämmelserna om mantalsuppgifter utmönstras ur folkbokföringslagstiftningen. Detta får givetvis vissa följdverkningar i fråga om mantalsskrivningsförfarandet till vilka jag återkommer i specialmotiveringen.

En på detta sätt förenklad mantalsskrivning förutsätter att allmänheten fullgör den anmälningsskyldighet som föreligger beträffande kyrkobokföringen. För att uppnå en effektivisering på detta område föreslår CFU flera åtgärder. De bygger på den enligt min mening riktiga grundsatsen att allmänhetens frivilliga medverkan lättast vinnns genom att man söker göra skyldigheten så lite betungande som möjligt.

Anmälningsskyldigheten är f. n. mycket formbunden. I regel föreskrivs personlig inställelse hos pastor. Skriftlig anmälan är pastor inte skyldig att godta, inte ens om den är fullständig. Författningen innehåller endast en rekommendation att pastor »bör» godta sådan anmälan om den är tillförlitlig. CFU:s förslag innebär att man skall slopa kravet på personlig inställelse och att telefonanmälan får godtas. Pastor skall dock ha rätt att kräva skriftlig bekräftelse. Vid remissbehandlingen har slopandet av kravet på personlig inställelse tillstyrkts i princip men några remissinstanser har förordat undantag för anmälan om invandring. När det gäller godtagande av telefonanmälan har flertalet remissinstanser tillstyrkt men några uttalat farhågor för missuppfattningar och risk för obehöriga anmälningar.

Enligt min mening är tiden nu inne att på folkbokföringens område slopa kravet på personlig inställelse, i likhet med vad som skett på andra förvaltningsområden. För allmänheten innebär det ofta en stor tidsbesparing att inte behöva inställa sig personligen på pastorsexpedition. Från psykologisk synpunkt måste det anses vara en vinning att anmälan kan ske på telefon, eftersom man då kan räkna med att få in anmälan mycket snabbare än nu. Vidare bör man uppnå att mindre företagsamma personer gör anmälan som de annars inte skulle ha kommit sig för att göra. Som huvudregel bör därför stadgas att anmälan skall göras muntligen eller skriftligen. Även skriftlig anmälan bör underlättas genom att man tillhandahåller enkelt och lämpligt utformade blanketter både hos myndigheter och på arbetsplatser.

Med hänsyn till de påtalade riskerna för missuppfattningar, skenskrivningar och rena okynnesanmälningar vid telefonpåringningar bör dock pastorsämbetet äga rätt att begära skriftlig bekräftelse. I regel torde det räcka med en enkel kontrollringning från pastorsämbetets sida. Undantagsvis bör dock pastorsämbetet i stället få kräva personlig inställelse om alldeles särskilda omständigheter föreligger och det anses nödvändigt för att få uppgifter för en riktig kyrkobokföring. Därmed har man även tillgodosett de önskemål som från några håll framförts beträffande utlänningar med större språksvårigheter. Någon allmän inställelseplikt för utlänningar får dock denna undantagsbestämmelse inte leda till. Har bekräftelse inte erhållits inom den tid pastorsämbetet angett, bör ämbetet fritt få pröva om anmälan skall anses förfallen eller inte.

Det ligger i sakens natur att inställelse liksom hittills får ske genom ombud. Detta är en så allmängiltig förvaltningsrättslig grundsats att den inte behöver komma till särskilt uttryck i en folkbokföringsförfattning.

Anmälan om flyttning inom landet skall enligt nuvarande ordning göras i både utflyttnings- och inflyttningsförsamlingen. Därvid skall pastor i utflyttningsförsamlingen utfärda ett särskilt flyttningsbetyg som skall företes i inflyttningsförsamlingen. CFU har föreslagit att anmälan skall göras endast i inflyttningsförsamlingen och att flyttningsbetygen avskaffas. Detta förslag har vid remissbehandlingen tillstyrkts så gott som enhälligt. Från några håll har dock inväntats att ett sådant system skulle medföra onödiga felrisker, en allmän osäkerhet och ökat arbete för pastorsämbetena.

I fråga om dessa invändningar vill jag framhålla att möjligheten till telefonanmälan från den flyttande i regel torde leda till en betydligt snabbare registrering av en flyttning och att flyttningar anmäls som annars inte skulle ha anmälts. Sedan sådan anmälan gjorts kan pastorsämbetet i inflyttningsförsamlingen rekvirera personakten från den utflyttningsförsamling som uppgetts av den flyttande. Skulle därvid fel utflyttningsförsamling kontaktas kan dock mottagaren med datakontorets hjälp vidarebefordra personaktsbeställningen till den rätta utflyttningsförsamlingen. Någon ökad felrisk eller osäkerhet anser jag därför inte behöva befaras. Inte heller kan det bli en ökad arbetsbörda för pastorsämbetena eftersom de slipper att utfärda flyttningsbetyg. Genom CFU:s förslag slipper man den nuvarande dubbelanmälningen vilket måste innebära en lättnad för såväl allmänheten som pastorsämbetena. Jag ansluter mig därför till CFU:s förslag att avskaffa flyttningsbetyget och anmälan i utflyttningsförsamlingen.

I fråga om inflyttning från utlandet innebär CFU:s förslag inte någon ändring i vad som nu gäller. Anmälningstiden har en remissinstans föreslagit förlängd från två till tre veckor. En sådan förlängning kan enligt min mening inte anses motiverad med det förenklade anmälningssätt jag föreslagit. Jag tillstyrker därför att de nuvarande invandringsbestämmelserna lämnas i princip oförändrade. Kravet på företeende av utländskt flyttningsbetyg eller motsvarande utländska handlingar innebär som tidigare antytts inte något absolut krav på personlig inställelse. Om handlingarna sänds per post till inflyttningsförsamlingen, kan pastorsämbetet på grundval av handlingarna ta ställning till frågan om personlig inställelse påkallas. För underlättande av anmälningsplikten bör tvåspråkiga anmälningsblanketter finnas även på större arbetsplatser. Dessa frågor är emellertid av sådan natur att de kan regleras utan bestämmelse i folkbokföringsförordningen.

Beträffande anmälan om flyttning till utlandet har CFU i syfte att vinna större stabilitet i registreringsystemet föreslagit vissa ändringar som jag också vill tillstyrka. Har den flyttande för avsikt att stadigvarande bosätta sig i utlandet, skall han anmäla detta före utresan. Om resan inställs eller uppskjuts anmäls detta senast den

uppgivna dagen för utresan med verkan att han kvarstår som kyrkobokförd. Som utflyttningsdag skall gälla dagen efter den uppgivna utresedagen. Sker anmälningen först sedan bosättningen i utlandet ägt rum, gäller som utflyttningsdag i stället den dag då anmälan inkom till pastorsämbetet. Förslaget innebär att bestämmelserna om utfärdande av utvandringscertifikat och utvandringsbevis m. m. slopas. Nuvarande bestämmelser om utvandringsbevis som utfärdas i passkontroll kan i praktiken inte tillämpas bl. a. på grund av att Sverige numera inte har för ändamålet lämpad övervakning vid gränserna mot de nordiska länderna. Termerna »utvandrare» och »utvandring» bör i enlighet med CFU:s förslag slopas såsom mindre adekvata. Jag vill i detta sammanhang erinra om att enighet numera föreligger om texten till ett avtal om internordiska flyttningensbetyg och att det system som avses gälla vid flyttning inom Norden bör kunna tillämpas fr. o. m. nästa år.

Frågan vem som skall få anmäla utvandring har upptagits av ett par remissinstanser. Här boende föräldrar och andra nära anhöriga kan i regel meddela att den utflyttade är stadigvarande bosatt i utlandet. I enlighet med vad jag tidigare anfört om rätten att anlita ombud bör givetvis anhöriga få göra sådan anmälan utan att något uttryckligt stadgande härom behövs.

Enligt nuvarande ordning skall inkommet utvandringsbevis leda till att utvandrarerna omedelbart avregistreras från församlingsboken. Har utvandrarerna inte anmält utvandringen avregistreras han först efter två mantalskrivningar. Denna regel har lett till att en mängd utlänningar belastat boken över obefintliga trots att de definitivt lämnat riket och strängt taget inte längre borde förekomma i den svenska folkbokföringen. CFU föreslår att utländska medborgare skall kunna avregistreras omgående, om pastorsämbetet efter samråd med den lokala skattemyndigheten finner sannolika skäl tala för att utlänningen inte längre är bosatt inom riket.

Även enligt min mening är det angeläget att man från folkbokföringssynpunkt kommer till rätta med denna dolda emigration av utlänningar. I likhet med remissinstanserna vill jag därför i princip tillstyrka den föreslagna snabbare avregistreringen av dessa utlänningar. Jag vill framhålla att avregistreringen inte är knuten till tiden för mantalskrivningen utan kan ske när som helst under året så snart kriterierna för avregistrering föreligger. Därvid bör i enlighet med CFU:s förslag föreskrivas samråd med den lokala skattemyndigheten. Såsom påpekats vid remissbehandlingen kan det vara av stort värde med samråd även med försäkringskassor och framför allt statens utlänningskommission. Dessa frågor bör regleras i de särskilda föreskrifter som behövs för tillämpningen av den föreslagna folkbokföringsordningen.

När det gäller svensk medborgare delar jag CFU:s uppfattning att det saknas anledning att ändra nuvarande regler. Han skall således inte kunna

avregistreras ur församlingsboken förrän pastorsämbetet vid två mantalskrivningar i följd vunnit säker upplysning att han är stadigvarande bosatt på utrikes ort. Saknas sådan upplysning skall han i stället överföras till obefintligregister.

Frågan om en person är bosatt i Sverige eller inte får rättsverkningar i olika hänseenden. Riksdagens justitieombudsman har i en framställning påtalat att bosättningsreglerna inte är desamma inom skatterätten och sociallagstiftningen. Denna fråga är så omfattande att dess lösning torde fordra en särskild utredning och den torde få anmälas i annat sammanhang. Också det av domkapitlet i Västerås påpekade missbruket av svenska socialförmåner bör därvid beaktas.

I syfte att få effektiv kontroll över att flyttningsanmälningarna verkligen görs infördes redan år 1946 s. k. b o s t a d s a n m ä l a n, dvs. skyldighet för fastighetsägare och innehavare av bostadslägenhet som upplåtit bostad till annan att anmäla inflyttning i bostaden. I likhet med CFU och remissinstanserna anser jag det viktigt att man behåller den kontroll som bostadsanmälan utgör.

Från skyldigheten att göra bostadsanmälan har CFU föreslagit undantag för de fall att den flyttande själv anmält flyttning eller fortfarande skall vara kyrkobokförd på annan fastighet. Mot dessa undantag har det vid remissbehandlingen framkommit kritik som synes värd beaktande. Det kan enligt min mening inte rimligen åläggas en fastighetsägare att pröva om den inflyttade rätteligen skall vara bokförd på annan fastighet. Inte heller kan det vara lämpligt att tvinga fastighetsägaren att fråga hyresgästen om denne själv gjort flyttningsanmälan och att dessutom sedan hos pastorsämbetet behöva kontrollera att hyresgästens jakande svar varit riktigt. Om hyresgästen svarar nekande, skulle fastighetsägaren bli tvungen att senare återkomma med nya förfrågningar. På grund härav och med hänsyn till det straffansvar som jag föreslår för underlåten bostadsanmälan bör denna anmälningsskyldighet göras ovillkorlig. Tillräckliga skäl att utvidga anmälningsskyldigheten till att avse även utflyttning, vilket föreslagits från härads-skrivarhall, anser jag inte föreligga, särskilt som jag föreslagit slopande av den flyttandes egen skyldighet att göra anmälan i avflyttningsförsamlingen.

Anmälningstiden har CFU föreslagit förlängd från 14 till 30 dagar. I och med att bostadsupplåtaren enligt mitt förslag inte skall avvakta att den flyttande själv gör anmälan har skälen till en sådan förlängning bortfallit. Jag föreslår därför att anmälningstiden anges till två veckor. Liksom nu bör tidsfristen inte räknas redan från dagen för uthyrningen utan först från dagen för inflyttningen, eftersom uthyrningen i och för sig inte kan konstituera någon ny kyrkobokföring. Av detta skäl kan det inte heller komma i fråga att omvandla bostadsanmälan till en uthyrningsanmälan.

För bostadsanmälan bör finnas ändamålsenligt utformade blanketter. Det ankommer på CFU att närmare utforma dessa blanketter.

Den nuvarande skyldigheten för fastighetsägare att lämna uppgifter på särskild förfrågan bör i enlighet med CFU:s förslag behållas. Däremot är det onödigt att som en ytterligare kontroll behålla arbetsgivares anmälingsskyldighet.

Den som försummat att anmäla flyttning skall enligt nuvarande bestämmelser i första hand anmanas av pastor att fullgöra sin skyldighet eller föreläggas att meddela erforderliga upplysningar. Efterkommes inte anmaning eller föreläggande kan pastor i stället tillgripa s. k. tredskoskrivning, dvs. utan hans vidare hörande kyrkobokföra honom, om sannolika skäl talar för att flyttning ägt rum och erforderliga uppgifter inhämtats.

Tredskoskrivning är ett enkelt och praktiskt förfarande som leder till snabbare och aktuella kyrkobokföring. Emellertid har förfarandet använts i ringa utsträckning. En ökad användning av tredskoskrivningen är önskvärd för att motverka den eftersläpning inom kyrkobokföringen som uppkommer genom underlåtenheten att avge flyttningsanmälan. Jag tillstyrker därför CFU:s allmänt accepterade förslag att pastors anmaningsförfarande slopas såsom onödigt och att tredskoskrivning skall tillgripas redan i första hand, så snart förutsättningarna därför föreligger.

På sätt CFU föreslagit bör pastorsämbetet vara skyldigt att bereda den nyinflyttade tillfälle att yttra sig utom när flyttningen sker inom samma församling eller kommun. En remissinstans har ifrågasatt om inte pastorsämbetet bör åläggas att motivera ett beslut som strider mot vederbörandes önskingar och att han därefter skulle höras ånyo. Ett sådant förfarande skulle enligt min mening vara alltför tyngande. I stället bör den skriftliga underrättelsen om tredskoskrivningsbeslutet i enlighet med kammarrättens förslag kompletteras med en besvärshänvisning oavsett om den kyrkobokförde yttrat sig eller inte och oavsett om han bestritt eller godtagit den ifrågasatta kyrkobokföringen. Jag delar även kammarrättens uppfattning att det saknas anledning att delge beslutet med kommun.

För det fall att tredskoskrivning i brist på uppgifter inte kan vidtas måste man behålla den nuvarande skyldigheten för pastorsämbete att förelägga den flyttande att lämna behövliga uppgifter. En skärpning av förutsättningarna för sådant föreläggande i enlighet med CFU:s förslag kan inte anses behövlig eller lämplig när mantalsuppgifterna samtidigt slopas. Det kan således räcka med ett blott antagande att flyttning skett. Föreläggande bör få meddelas även när flyttningsanmälan visserligen gjorts men är bristfällig och behöver komplettering.

En länsstyrelse har föreslagit att även pastorsämbete skall få förelägga vite vid underlåtenhet att efterkomma föreläggande. En sådan befogenhet kan enligt min mening inte anses vare sig lämplig eller önskvärd med hänsyn till att pastorsämbetet ju även är en kyrklig myndighet. Befogenheten att förelägga vite bör därför tillkomma endast länsstyrelse.

I första hand bör pastor givetvis underrätta den flyttande om hans an-

mälningsskyldighet genom en formlös erinran i vanligt brev. Föreläggande bör emellertid delges mera formellt, dvs. i regel i rekommenderat brev med mottagningsbevis. Delgivningsbestämmelserna bör kunna tas in i tillämpningsföreskrifter till förordningen.

För underlåtenhet att göra flyttningsanmälan och bostadsanmälan stadgas nu bötesstraff. Vad först angår bostadsanmälan råder i stort sett enighet om att straffsanktion bör behållas. Detta är desto angelägnare som mitt förslag innebär att skyldigheten att lämna bostadsanmälan görs ovillkorlig. Vad härefter angår flyttningsanmälan har från en del remissinstanser framförts kritik mot CFU:s förslag att slopa straffsanktionen.

De skäl CFU här anfört finner jag inte övertygande. När en stor del av reformens syfte är att åstadkomma en effektivisering av anmälningsplikten bör man inte samtidigt efterge den påtryckningsmöjlighet som ligger i ett straffansvar. Även om påföljd sällan behövt utdömas verkar bestämmelsen positivt genom sin blotta existens. Från rättsvårdssynpunkt får det anses betänkligt att ansvar inte skulle ådömas den primärt anmälningskyldige utan endast den sekundärt uppgiftsskyldige. Jag föreslår därför att böter skall kunna ådömas också den som underlåtit göra flyttningsanmälan.

Bötesstraffets maximibelopp bör höjas till 500 kr.

För att få effektivitet i anmälningsystemet krävs även andra åtgärder än dem jag föreslagit i lagstiftningshänseende. Det är angeläget att CFU låter bedriva upplysningsverksamhet genom massmedia och genom spridning av anslag i offentliga lokaler. Som jag tidigare påpekat är det också viktigt att lämpligt utformade anmälningsblanketter finns tillgängliga för allmänheten hos myndigheter och på en del arbetsplatser.

För intern kontroll bör i enlighet med CFU:s förslag införas skyldighet för de lokala skattemyndigheterna att meddela pastorsämbetena upplysning om iakttagna adressändringar, i likhet med vad som gäller pastorsämbetena inbördes. Även postverket synes kunna medverka i samband med permanenta adressanmälningar till posten. Frågan om postverkets medverkan är dock alltjämt under utredning och ställning härtill kan tas tidigast i samband med att de övriga nu berörda frågorna om aviseringplikt regleras.

Vad slutligen angår romersk-katolska församlingars rätt till egen kyrkobokföring, så föreligger f. n. sådan rätt för fem av de sju församlingarna. Rätten är dock inskränkt till födelsebok samt död- och begravningsbok.

Innebörden av CFU:s förslag är att de katolska församlingarnas kyrkböcker och de bevis som utfärdas enligt dessa böcker förlorar officiellt vitsord. Vidare måste födelse och dödsfall anmälas till pastorsämbete i svenska kyrkan. Ett sådant slopande har katolska biskopsämbetet ansett böra begränsas till den civila bokföringen i egentlig bemärkelse, dvs. flyttning, födelse, borgerlig vigsel o. d. som icke sker under kyrklig ritual. Biskops-

ämbetet har därvid hävdad att de katolska pastorsämbetena bör tillerkännas befogenhet att utfärda bevis med officiellt vitsord, grundade på gällande katolska kyrkoböcker. Vidare har biskopsämbetet funnit det orimligt att katolska trosbekännare skall behöva vända sig till protestantiskt pastorsämbete för att erhålla intyg.

Hänsyn till religionsfriheten har chefen för justitiedepartementet redan vid religionsfrihetslagens tillkomst år 1951 ansett inte böra utgöra hinder för slopandet av rätten till kyrkobokföring, om sådant slopande betingas av praktiska synpunkter. I likhet med utredningen kyrka-stat anser jag att det knappast från religionsfrihetssynpunkt kan hävdas att varje trosamfund skall äga ombesörja folkbokföringen för sina medlemmar. Följaktligen har inte heller t. ex. de fria evangeliska samfunden egen kyrkobokföring. Man bör självfallet sträva efter att åstadkomma ytterligare enhetlighet inom folkbokföringen.

När det gäller invändningen att den personliga kontakten med protestantiskt pastorsämbete skulle kännas kränkande för en katolik, vill jag erinra om att jag i det föregående tillstyrkt CFU:s förslag att slopa kravet på personlig inställelse. En anmälan kan den anmälningsskyldige f. ö. låta ske genom det katolska pastorsämbetets försorg och slipper då direktkontakten med en svenska kyrkans pastorsexpedition. Han kan även beställa intyg och sköta alla andra kontakter genom det katolska pastorsämbetet. Den anmälningsskyldige bör ha i minnet att pastorsexpeditionen i detta fall agerar som folkbokföringsmyndighet och icke som kyrklig myndighet. Jag förutsätter att den som handlägger en folkbokföringsfråga på en pastorsexpedition är medveten om detta och noga skiljer mellan sin uppgift i folkbokföringen och i den kyrkliga tjänsten. Några betänkligheter från religionsfrihetssynpunkt anser jag därför inte kvarstå mot förslaget.

I likhet med CFU och statistiska centralbyrån anser jag att starka praktiska synpunkter, främst kravet på en fastare organisation och kontroll, talar för att all folkbokföring sker hos samma folkbokföringsmyndigheter, dvs. ännu så länge hos svenska kyrkans pastorsexpeditioner. Jag föreslår därför att de romersk-katolska församlingarnas rätt till egen kyrkobokföring skall upphöra. Jag är dock angelägen om att framhålla att dessa och andra församlingar av främmande trosbekännare alltjämt är oförhindrade att fortsätta att för eget bruk föra vilka kyrkoböcker de vill och även att utfärda bevis, låt vara att dessa bevis kommer att sakna officiellt vitsord.

När det gäller tidpunkten för ikraftträdandet av de nya bestämmelserna i denna del saknas anledning att avvakta folkbokföringens eventuella överflyttande på civil myndighet. Som statistiska centralbyrån framhållit är det angeläget att ikraftträdandet sker utan dröjsmål. Jag föreslår därför att bestämmelserna träder i kraft samtidigt med den nya folkbokföringsförordningen.

Specialmotivering till förslaget till folkbokföringsförordning

Utskottet hänvisar till propositionen s. 59—89.

Motionerna

I motionerna *I: 809* och *II: 1011* anför bl. a. att det nuvarande systemet innebär att samtliga hushåll tvingas lämna mantalsuppgifter även om någon förändring icke har ägt rum sedan föregående mantalsskrivning. Det är således endast för dem som flyttat under året och underlåtit att lämna flyttningsanmälan som mantalsblanketten fyller en väsentlig funktion, om man betraktar den enbart ur mantalsskrivningssynpunkt. Antalet personer som årligen byter vistelseort utgör emellertid cirka en halv miljon. Om mantalsskrivningen i framtiden skall bygga på den faktiska bosättningen är det enligt motionärerna avgörande att personer som flyttar verkligen anmäler detta till folkbokföringsmyndigheten. Erfarenheten av det sätt på vilket de flyttande nu fullgör sin skyldighet gör, att man hyser stor oro för de konsekvenser förslaget kan få, när det gäller precisionen i mantalsskrivningen. Motionärerna hänvisar i sammanhanget till ett diagram som visar registreringen av flyttningarna till och från Göteborg under åren 1964—1966 och varav framgår att huvudparten av flyttningarna upptäcktes i samband med mantalsskrivningsförfarandet. Detta är, anför motionärerna icke något unikt för Göteborg utan förhållandet är detsamma i alla större städer. De föreslagna förenklningarna beträffande flyttningsanmälan anses inte vara till fyllest för att säkra en god precision i mantalsskrivningen. En samordning av anmälningsförfarandet till postverket, försäkringskassan och folkbokföringsmyndigheten skulle enligt motionärernas mening kunna lösa detta problem. De anser att eftersom så många rättsverkningar är knutna till mantalsskrivningen måste en dylik samordning ske innan man avskaffar mantalsblanketten i förslagsvis städer och landskommuner med mer än 30 000 invånare.

Motionärerna anför i fortsättningen bl. a. att de uppgifter som kunnat hämtas från mantalsblanketterna och huvudförteckningarna kommit till användning som underlag för den kommunala planeringen. I propositionen har hänsyn härtill tagits så till vida att kommunerna får möjlighet att av fastighetsägarna inhämta vissa uppgifter som behövs för den kommunala planeringen. Avskaffandet av mantalsblanketten innebär dock enligt motionärernas mening en väsentlig försämring ur statistisk synpunkt, eftersom blanketten upptagit hushållets samtliga individer. I de magnetband, där CFU lagrar data om de mantalsskrivna individerna, finns ingen möjlighet att identifiera hushållet. Eftersom den kommunala planeringen och då inte

minst bostadsbyggandet avser att tillgodose inte bara individ- utan även hushållsbehov har hushållsanalyser och urvalsundersökningar på hushållsbasis i stor utsträckning under senare år baserats på mantalsblan-ten. Det torde dock, anför motionärerna, inte vara tekniskt omöjligt att möjliggöra hushållsidentifikation i CFU:s magnetband. Behovet av hushållsstatistisk information torde i stor utsträckning öka, inte minst med tanke på vad som kommer att föreslås i den aviserade hyreslagen. Enligt motionärernas mening bör därför uppdras åt CFU att tillsammans med övriga berörda statliga myndigheter och företrädare för kommunerna lösa denna fråga, som även sammanhänger med fastighets- och lägenhetsre-gistreringen.

I motionerna I: 810 och II: 1012 anføres — efter redogörelse för vissa i ärendet avgivna remissvar — att tveksamheten i de tillstyrkande remissytt-randena och kraften i de avstyrkande remissyttrandena har sådan tyngd att enligt motionärernas mening något slopande av mantalsuppgifterna inte bör komma i fråga, i vart fall icke för närvarande.

Motionärerna anför vidare, att det innebär en förbättring av CFU:s för-slag då departementschefen föreslår att fastighetsägaren får en ovillkorlig anmälningsskyldighet vid inflyttning. Man anser det dock otillfredsstäl-lande att denna anmälningsskyldighet ej föreslås omfatta även utflytt-ning. Det framhålls att exempelvis uppgift om utlänning som flyttar från riket knappast kan erhållas på annat sätt än genom skyldighet för bostads-upplåtare att anmäla avflyttning.

Motionärerna anser till slut att behovet av roteombud kvarstår, även om mantalsuppgifterna skulle avskaffas. Roteombuden skulle då medverka till den effektivare kyrkobokföring, som är en av huvudförutsättningarna för att det nya systemet skall kunna genomföras. Befolkningens ökade rörlighet även på landsbygden och de föreslagna större kyrkobokförings-distrikten medför både för pastor och lokal skattemyndighet behov av medhjälpare med större lokalkännedom. I ett system utan mantalsupp-gifter skulle roteombudens arbete få en delvis annan inriktning än för närvarande. Det vore också, anför motionärerna, lämpligt att söka inten-sifiera deras verksamhet. Givetvis fordras en omarbetning av nu gällande normalinstruktion för roteombuden, så att den bättre ansluter sig till de förändrade förhållanden som en ny lagstiftning kommer att medföra.

Utskottet

I den del av propositionen som utskottet behandlar framläggs förslag till ny folkbokföringsförordning. Förslaget sammanhänger bl. a. med den beslutade och delvis redan genomförda omorganisationen inom folkbokfö-rings- och uppbördsväsendet samt den beslutade övergången till användning av datamaskiner som tekniskt hjälpmedel inom dessa verksamhetsområden.

Omorganisationen och övergången till ADB-systemet har emellertid kommit till uttryck i förslaget endast i ringa mån, då de bestämmelser som påverkas därav i huvudsak ansetts vara av den art att de bör utfärdas i administrativ ordning. De viktigaste ändringarna i förhållande till 1946 års folkbokföringsförfordning avser mantalsskrivningsförfarandet.

Förslaget innebär bl. a. följande. Kyrkobokföringen skall såsom hittills vara den primära folkbokföringen. De nu gällande reglerna om rätt kyrkobokföringsort undergår endast smärre ändringar. Grundprincipen att man skall vara mantalsskriven där man rätteligen skall vara kyrkobokförd den 1 november året närmast före mantalsåret bibehålls. Förenklingen av mantalsskrivningsförfarandet sker bl. a. genom att de särskilda mantalsuppgifterna slopas. Den kontroll av kyrkobokföringen som mantalsuppgifterna innebär upphör sålunda. Som konsekvens av att mantalsskrivningen skall ske utan användande av mantalsuppgifter slopas även huvudförteckningarna och förskrivningsförfarandet. Även bestämmelserna om roteombud avses skola upphöra att gälla. Den faktiska kyrkobokföringen presumeras vara riktig om inte särskild anledning till omprövning föreligger.

I syfte att förmå allmänheten att i större utsträckning än f. n. fullgöra den anmälningsskyldighet, som föreligger beträffande kyrkobokföringen, föreslås bl. a. vissa förenklingar i fråga om anmälan till pastorsämbete. Sålunda skall telefonanmälan i regel godtas. Skyldigheten att vid flyttning inom landet anmäla denna i utflyttningsförsamlingen slopas och flyttningsbetygen avskaffas. Beträffande allmänhetens medverkan förordas vidare — utöver lagstiftningsåtgärderna — upplysningsverksamhet genom massmedia m. m. Införande av aviseringsplikt för postverket och andra myndigheter gentemot pastorsämbetena skall övervägas. I syfte att få en kontroll över att flyttningsanmälningar verkligen sker införs ovillkorlig skyldighet för fastighetsägare och innehavare av bostadslägenhet som upplåtit bostad till annan att anmäla inflyttning i bostaden (bostadsanmälan).

Mantalsskrivningen skall enligt förslaget tillgå på i huvudsak följande sätt. Till ledning för mantalsskrivningen upprättar länsstyrelsen en stomme till mantalslängd för varje församling. I denna tas upp de personer, som kan antas bli mantalsskrivna i församlingen. Ett exemplar av stommen överlämnas före den 15 januari mantalsåret till kommunen för att hållas tillgänglig till och med den 5 februari samma år. Framställningar med yrkanden om någons rätta mantalsskrivningsort skall göras senast sistnämnda dag. Gjorda framställningar skall vara prövade senast den 1 mars, då de rättade stommarna underskrivs av den lokala skattemyndigheten. Längden anses därmed upprättad och justerad.

Den nya folkbokföringsförfordningen avses börja tillämpas den 1 januari 1968. Mantalsskrivningen hösten 1967 skall dock följa de nya bestämmelserna.

I syfte att kommunerna skall få möjlighet att inhämta vissa uppgifter för den kommunala planeringen, som de hittills erhållit ur mantalsuppgif-

terna, begärs i propositionen bemyndigande för Kungl. Maj:t att medge kommun rätt att från fastighetsägare inhämta de uppgifter om fastigheterna som behövs för den kommunala samhällsplaneringen.

I motionerna I: 810 och II: 1012 hemställs att riksdagen skall avslå förslaget om slopande av mantalsuppgifterna. I andra hand föreslås att skyldighet skall införas för fastighetsägare eller innehavare av bostadslägenhet, som upplåter bostad åt annan, att anmäla även utflyttning till pastorsämnet samt att systemet med roteombud skall bibehållas. I motionerna I: 809 och II: 1011 hemställs att riksdagen måtte besluta om uppskov med avskaffandet av mantalsuppgifterna för städer och landskommuner med mer än 30 000 innevånare tills flyttningsanmälan till pastorsämbete samordnats med flyttningsanmälan till postverket och försäkringskassa samt att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av denna fråga. Slutligen föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om att CFU tillsammans med berörda myndigheter och företrädare för kommunerna får till uppgift att utreda frågan om hushållsidentifiering i den mantalsskrivna befolkningen.

Till mantalsskrivningen, som i sin tur grundas på kyrkobokföringen, hänförs rättsverkningar på flera områden såsom i fråga om rösträtten och den kommunala utdebiteringen. Det är med hänsyn till dessa verkningar av stor vikt att mantalsskrivningen grundas på korrekta uppgifter. Det nuvarande mantalsskrivningsresultatet antas också vara gott. Härtill bidrar otvivelaktigt mantalsuppgifterna, som möjliggör kontroll av att allmänheten fullgjort vederbörliga flyttningsanmälningar. Systemet med dessa uppgifter är emellertid förenat med vissa olägenheter. Utskottet avser här inte så mycket det besvär mantalsuppgifterna medför för allmänheten, vilket med den enkla utformning mantalsblanketterna har inte bör överdrivas. Av större betydelse synes vara den arbetsbörda som mantalsuppgifterna orsakar myndigheterna. Varje år skall sålunda 3 milj. blanketter tryckas, distribueras, samlas in och sorteras samt uppgifterna jämföras med nära 8 milj. personakter. Resultatet av allt detta arbete blir i det alldeles övervägande antalet fall endast att man kan konstatera att kyrkobokföringen överensstämmer med de verkliga förhållandena. Det kan nämnas att årligen omkring 1/2 milj. personer flyttar inom landet över församlingsgräns. Många av dessa lämnar föreskriven flyttningsanmälan till pastorsämbete. Verkligen betydelse får mantalsuppgifterna bara i det relativt sett fåtal fall då de flyttande underlåtit att göra sådan anmälan. Utskottet delar uppfattningen att arbetet och kostnaderna inte står i proportion till de resultat som vinnas och anser således att mantalsuppgifterna bör slopas. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att man på olika sätt försöker förnä allmänheten att fullgöra den anmälningskyldighet som föreligger beträffande kyrkobokföringen. I detta hänseende föreslås i propositionen vissa i det föregående nämnda åtgärder såsom förenklade former för an-

målan till pastorsämbete. Upplysningsverksamhet skall vidare bedrivas genom massmedia och genom spridning av anslag i offentliga lokaler. Enligt vad utskottet erfarit kommer vidare fr. o. m. den 1 september 1967 att införas aviseringsplikt för postverket gentemot kyrkobokföringsmyndigheterna beträffande permanenta adressförändringar till posten. Härigenom öppnas möjligheter till en tämligen effektiv kontroll av att flyttningsanmälningar sker i vederbörlig ordning. Sådana kontrollmöjligheter skapas också genom stadgandet om bostadsanmälan. Ytterligare må här nämnas att folk- och bostadsräkning även framdeles avses skola ske i ungefär samma utsträckning som hittills, d. v. s. i regel vart femte år. Även det material som då kommer in skall användas för att kontrollera folkbokföringens riktighet. Utskottet anser att de nu nämnda åtgärderna och vad i övrigt föreslagits i propositionen i detta hänseende såvitt nu kan bedömas är tillräckliga för att folkbokföringens tillförlitlighet skall kunna hållas på en tillfredsställande nivå. Det är emellertid viktigt att utvecklingen följs med uppmärksamhet och att vid behov ytterligare åtgärder vidtas. Härvid kan allt efter omständigheterna övervägas även sådana åtgärder som avses i motionerna I: 810 och II: 1012 som att utvidga skyldigheten att göra bostadsanmälan till att avse även utflyttning och att införa bestämmelser liknande dem som nu gäller beträffande roteombud. Vad särskilt gäller roteombuden vill utskottet dock tillägga att kommunerna är oförhindrade att utse särskilda ombud med uppgift att bevaka deras intressen i folkbokföringsärenden. Departementschefen har framhållit att det är önskvärt att kommunerna ökar sin intressebevakning. Utskottet kan för sin del instämma häri.

I den mån motionerna I: 810 och II: 1012 inte kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört avstyrks de av utskottet.

Huvudyrkandet i motionerna I: 809 och II: 1011 synes närmast gälla bibehållande av mantalsuppgifterna hösten 1967. I denna fråga gör sig i viss mån speciella synpunkter gällande. Det måste sålunda beaktas att några åtgärder som kan öka frekvensen av flyttningsanmälningar ännu inte vidtagits. Det synes även kunna antagas att åtskilliga personer underlåtit att göra flyttningsanmälan i förlitan på att deras ändrade bosättning skall komma till synes genom höstens mantalsuppgifter. Då sådana inte mer skall lämnas kan det befaras att många personer för år 1968 kommer att mantalsskrivas på annan än den rätta mantalsskrivningsorten. De myndigheter som har att förbereda övergången till datamaskinsystem på bl. a. folkbokföringens område synes emellertid under hösten vara så arbetsbelastade att det inte är möjligt att utan avsevärda olägenheter och kostnader ålägga dem även sysslandet med mantalsuppgifter. Vissa åtgärder som motverkar effekten av att mantalsuppgifterna slopas synes vidare kunna vidtas redan nu. En propagandakampanj för flyttningsanmälningar genom massmedia bör sålunda snarast igångsättas. Även lämpliga affischer och

broschyrer bör kunna spridas. Enligt vad utskottet erfarit pågår också förhandlingar med postverket i syfte att kyrkobokföringsmyndigheterna på lämpligt sätt skall få del av anmälningar om permanenta adressförändringar, vilka gjorts till posten efter den 1 april 1967. Utskottet finner det vara av värde om denna fråga kan lösas. Utskottet anser sig med hänsyn till vad nu sagts böra godta propositionen även i vad den avser slopandet av mantalsuppgifterna redan hösten 1967. Då åtgärder för att samordna anmälningar till bl. a. postverket och kyrkobokföringsmyndigheterna redan är vidtagna är någon riksdagens åtgärd i denna del inte erforderlig.

Under remissbehandlingen har liksom i motionerna I: 809 och II: 1011 anförts, att mantalsuppgifterna utgör ett viktigt underlag för den kommunala planeringen, främst genom att de redovisar befolkningen hushållsvis. Utskottet delar uppfattningen att mantalsuppgifterna varit av värde i detta hänseende och att någon motsvarande upplysningskälla bör stå kommunerna till buds. Det bemyndigande som Kungl. begärt genom propositionen avser även att ge kommunerna möjlighet att av fastighetsägarna inhämta de uppgifter som behövs för den kommunala planeringen och som de hittills erhållit ur mantalsuppgifterna. Innan erfarenhet av denna ordning vunnits synes det inte vara påkallat att riksdagen gör framställning till Kungl. Maj:t angående en utredning om hushållsidentifiering.

De delar av propositionen som inte behandlats särskilt föranleder inte något uttalande från utskottets sida.

Mot utformningen av författningsförslaget har utskottet ingen erinran.

Utskottet får på grund av vad sålunda anförts hemställa,

A. att riksdagen med avslag på motionerna I: 809 och II: 1011 samt I: 810 och II: 1012 såvitt däri yrkats ändringar i det genom förevarande proposition, nr 88, framlagda förslaget till folkbokföringsförordning måtte *dels* antaga nämnda förslag till folkbokföringsförordning, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att medge kommun rätt att från fastighetsägare inhämta de uppgifter om fastigheterna som behövs för den kommunala samhällsplaneringen;

B. att nämnda motioner i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført och hemställt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 maj 1967

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Svante Kristiansson, Erik Jansson, Åkesson, Herbert Larsson, Hermansson*, fru Landberg och herr Svenungsson;

från andra kammaren: herrar Johansson i Torp*, Nyberg, Hedin, Persson i Tandö, fröken Anderson i Lerum, herrar From, Hugosson och Josefson i Arrie.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Erik Jansson, Johansson i Torp, Nyberg och Hugosson*, vilka ansett

a) att det avsnitt under rubriken »Utskottet» som börjar med orden »Under remissbehandlingen» och som slutar med orden »om hushållsidentifieringen» bort ha följande lydelse:

Under remissbehandlingen har liksom i motionerna I: 809 och II: 1011 anförts, att mantalsuppgifterna utgör ett viktigt underlag för den kommunala planeringen, främst genom att de redovisar befolkningen hushållsvis. Eftersom den kommunala planeringen och då inte minst bostadsbygandet avser att tillgodose hushållens behov har hushållsanalyser och urvalsundersökningar på hushållsbasis i stor utsträckning under senare år grundats på mantalsuppgifterna. När dessa nu avskaffas försämras det kommunala planeringsunderlaget. Visserligen föreslås i propositionen att kommunerna skall få rätt att från fastighetsägare inhämta de uppgifter om fastigheterna, som behövs för den kommunala planeringen, men detta medgivande torde vad beträffar uppgifter om hushållens sammansättning och lokalisering inom kommunerna vara av föga värde, enär fastighetsägarna ej känner till hushållssammansättningen i sina fastighetsbestånd. Tvärtom har det varit så att mantalsblanketterna även för fastighetsägarna har varit av värde just för kartläggning av hushållssammansättningen i deras bostadsbestånd.

När man nu går över till användning av databehandling inom folkbokförings- och uppbördsväsendet synes det vara en naturlig konsekvens att man öppnar möjlighet att identifiera hushållen i folkbokföringsmaterialet — dvs. i de magnetband där de mantalsskrivna personernas data finns lagrade. Om en dylik hushållsidentifikation införes kan man årligen för varje kommun och om så önskas för delar av en och samma kommun få fram uppgifter om antal hushåll med fördelning på storlek, barnantal, pensionärshushåll m. m. Dessa uppgifter är av utomordentlig betydelse för den kommunala planeringen, i synnerhet inom de expande-

rande kommunerna. Redan det nuvarande läget på området är f. ö. otillfredsställande. Här må nämnas att de uppgifter om hushållen, som f. n. finns tillgängliga i den officiella statistiken, hänför sig till 1960 års folkräkning, vilket innebär att de är nära 7 år gamla. Mantalsuppgifterna gör det emellertid möjligt att om än med visst besvär komplettera statistiken. Utskottet anser det angeläget att man tillvaratar de möjligheter som data-tekniken öppnar att förebygga den försämring, som slopandet av mantalsuppgifterna innebär för den kommunala samhällsplaneringen. Utskottet anser därför att en utredning i ämnet bör komma till stånd. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta därom.

b) att utskottet utom såvitt avser mom. A. bort hemställa,

B. att riksdagen i anledning av motionerna I: 809 och II: 1011 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om genomförande av ett system, som möjliggör hushållstidentifikation inom den mantalsskrivna befolkningen;

C. att motionerna I: 809 och II: 1011 samt I: 810 och II: 1012 i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.